

Implementacija stečaja kod privrednih subjekata s osvrtnom uloge marketinga

Dušan Kovačević

Prof. dr. sc. Dušan Kovačević, NUBL- Nezavisni univerzitet Banja Luka, Visoka škola "PRIMUS" Gradiška, Kozarska Dubica, Bosna i Hercegovina, dr. sc. kovacevicdusan@gmail.com

Sažetak: Jedan od najvećih izazova za sve nacionalne ekonomije predstavlja rješenje problema zaposlenosti. S toga su se vrlo često nastanak stečaja i njegove reorganizacije, te razvoja uslužnog sektora vezivali za stvaranje novih radnih mjesta, kao najbolji način za apsorbovanje viška radne snage i problema posrnulog privrednog subjekta. U toku posljednjeg perioda, kroz stečaj i razvoj uslužnog sektora postignuti su značajni uspjesi prevazilaženja problema posrnulih preduzeća, te ublažene su mnoge posledice loše privatizacije i posledice ratnih recesija, kao i podsticanje svakog ekonomskog oporavka. Zahvaljujući velikom značaju adekvatnog provođenja stečaja i značaju pravih usluga i njegovom velikom učešću u ekonomiji razvijenih zemalja sve se više pojavljuju izazovi "pravovremenog stečaja i uslužnog društva" i "uslužna ekonomija". Ekonomska aktivnost društva determiniše prirodu načina na koji ljudi žive i na osnovu čega se mjeri standard življenja i privređivanja. Korištenjem industrijskih privrednih modela za upravljanje uslužno zasnovanim korporacijama stvara se tako mali uticaj, koliko i upotreba modela farme za vođenje preduzeća. Aktivnosti povezane za primjenom znanja, primjenom važećih zakonskih propisa inovacijom i tehnologija pojavljuju se radi ispunjavanja društvenih i privatnih ciljeva.

Ključne riječi: Reorganizacija, likvidacija, uslužna ekonomija, ekonomski oporavak, stečaj, usluga, marketing.

Primljen / Received: 2. mart 2016. / March 2, 2016

Prihvaćen / Accepted: 7. mart 2016. / March 7, 2016

UVOD

Zakon o stečaju u Bosni i Hercegovini i Republici Srpskoj je donesen 2003. godine. Blagovremeno podnošenje zahtjeva za pokretanje stečajnog postupka je lijek za većinu domaćih preduzeća u finansijskim poteškoćama. U tom slučaju stečaj nudi jednako kvalitetno rješenje kao i svako drugo rješenje za finansijsku sanaciju preduzeća.

BiH i RS su napravile veliki napredak u kratkom vremenskom razvoju sistema stečaja. Postoji dobar zakon koji funkcioniše, postupci i materijali koji mogu pomoći u primjeni zakona su razvijeni, stečajni upravnici i sudije su prošli kroz obuku i u nekoliko predmeta je pokazano koliko dragocjen za državu stečajni sistem može biti (ako se stečaj pokrene na vrijeme). Ipak, sistem još nije kompletan, a problemi sa zakonom i njegovom primjenom su izašli na svjetlo dana za vrijeme početnog perioda implementacije.

Uspješna implementacija novih zakona o stečaju u BiH i RS zahtjeva aktivnu ulogu povjerilaca dužničkog preduzeća. RS je nedavno u drugom mjesecu 2016 godine usvojila novi Zakon o stečaju, koji u skaldnu sa međunarodno poznatim standardima reorganizacije i likvidacije kroz stečaj.

Potrebna je efektivna stečajna administracija kao neophodan faktor za napore transformisanja BiH i RS ekonomije na inovativnu, izvozno-orijentisanu tržišnu ekonomiju, tj procesnu potrebu da se restrukturira ili likvidira neefikasna poslovna aktivnost kako bih se oslobodio kapital za sposobna preduzeća. Da bi se ovaj proces mogao efektivno provesti neophodna su marketinška istraživanja.

Prema Zakonu RS, stečaj se otvara dobrovoljnim ili nedobrovoljnim zahtjevom i odvija se pod upravom stečajnog upravnika i pod pretpostavkom likvidacije. Dužnik može izabrati da predloži plan reorganizacije tako što će ga priložiti uz dobrovoljni zahtjev ili tako što će ga podnijeti u bilo kom momentu prije glavnog ročišta.

Uz saglasnost Skupštine povjerilaca i Odbora povjerilaca, stečajni upravnik takođe može podnijeti plan reorganizacije. Započinjanjem procesa reorganizacije stavljaju se mnoge obaveze menadžerima stečajnog dužnika, koji će imati centralnu ulogu u lično osmišljenom naporu da se rehabilituje preduzeće u stečaju.

Bez obzira kakvi su izgledi za reorganizaciju preduzeća, njegovi menadžeri moraju imati na umu svoje obaveze

prema Zakonu u vezi podnošenja dobrovoljne peticije za stečaj u ime preduzeća u roku od 30 dana nakon što preduzeće nije u mogućnosti da reguliše svoje tekuće finansijske obaveze. Ova obaveza prema članu 4 Zakona o stečaju takođe navodi da se „institucija koja je obavezna za predstavljanje preduzeća (tj obično njegov upravni odbor) može držati odgovornim za pretrpljene gubitke u imovini preduzeća nakon toga roka“.

ŠTA JE STEČAJ?

Stečaj je lijek za ozdravljenje nesolventnog privrednog subjekta odnosno društva kroz stečajni postupak stečajnog dužnika možemo izliječiti ako se na vrijeme pokrene stečajni postupak. U slučaju ako se na vrijeme ne pokrene stečajni postupak mala je vjerovatnoća da će se stečajni dužnik moći izliječiti. U tom slučaju dolazi do likvidacije stečajnog dužnika.

Stečaj može imati ključnu ulogu u poboljšanju privrede u BiH i RS. On često predstavlja najsigurniji način za oživljavanje poslovanja, privlačenje investicija i privatizaciju državne imovine. Reorganizacijom poslovne aktivnosti i ustupanju sredstava na produktivno korištenje, kroz proces reorganizacije ili likvidacije održavaju se i stvaraju radna mjesta, obezbjeđuju nove narudžbe repromaterijala, opreme i usluga i donosi se novac u lokalnu zajednicu.

Glavna svrha zakona i strategije stečajnog postupka

glavna svrha zakona je da se obezbjedi da ona preduzeća koja su opterećena dugovima budu:

- oporavljena, te da od njih nastane produktivno konkurentno, operativno preduzeće, i
- likvidirana, ako beznadežno nesolventna, da na taj način neko drugi njihova sredstva stavi u produktivnu funkciju.

Stečajna reorganizacija nudi efikasan učinak, vremenski predvidljiv set pravnih instrumenata za transformaciju i održavanje konkurentnosti ugroženog preduzeća čineći ga atraktivnim za investiranje, kupovinu ili privatizaciju.

Stečajna likvidacija je, zauzvrat, transparentan i efikasan način na imovinu propalog preduzeća kupi drugo preduzeće koje će je iskoristiti u produktivne svrhe.

U nekim slučajevima, odredbe iz stečajnog Zakona koje se odnose na reorganizaciju takođe mogu predstavljati efektivan način za likvidaciju dužnika, dok odredbe o likvidaciji (unovčenju imovine) mogu predstavljati efikasan način za prelazak operativnog dužnika u ruke novog inovatora, i to bez preopterećenosti dugovima.

Da bi stečaj mogao da uspije neophodno je ostvariti nekoliko uslova a to su:

1. Da se stečaj na vrijeme pokrene,
2. Da postoji stečajna masa iz koje se mogu naplatiti povjerioci,
3. Da postoje vanjski i unutrašnji faktori koji omogućavaju provedbu stečajnog postupka, i
4. Da se za stečajnog upravnika imenuju lica koja vladaju

materijom kako teoretski tako i praktično što znači da stečajni upravnik mora da posjeduje teoretsko i praktično znanje i organizacione sposobnosti.

Stečajni sistem ima infrastrukturu sačinjenu od sudija, upravnika, advokata, vještaka, povjerilaca, finansijskih analitičara, specijalista za preokret i računovođa.

Ovi profesionalci formiraju operativnu jezgru stečajnog sistema.

Kako funkcioniše stečaj

stečajni sistem može dati značajan doprinos tranziciji BiH i RS u prosperitetu ekonomije prenošenjem platežno nesposobnih privrednih subjekata u privatno vlasništvo i pružajući im novi početak.

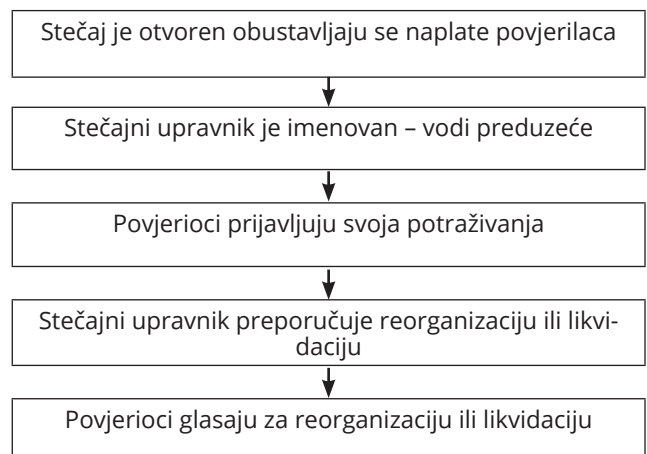
Stečaj je alat za popravak, obnovu i revitalizaciju preduzeća i firmi koje sačinjavaju motor privrede. Poslovni neuspjeh nije uzrokovan stečajem, a neuspješno preduzeće neće se oporaviti samo na osnovu najboljih želja. Stečaj je najbolje sredstvo za spašavanje propalih preduzeća. Jednostavno rečeno stečaj nije kraj to je prilika za novi početak.

Cilj stečaja

cilj stečaja je da razluči ona preduzeća koja su održiva od onih koji nisu, i u slučaju, da što više namire povjerioci nesolventnog dužnika. Ključno pitanje, u specifičnim okolnostima svakog pojedinog slučaja jeste, koji je najbolji način da se namire povjerioci, putem redovne likvidacije imovine dužnika i raspodjele sredstava ili putem reorganizacije i ponovnog uspostavljanja solventnosti dužnika.

U stečajnom postupku odluke o sudbini preduzeća donose povjerioci. Zainteresovani povjerioci odlučuju, većinom glasova, da li će dužnik ići u reorganizaciju ili likvidaciju.

Ova odluka se zasniva na iscrpljenoj analizi poslovnih aktivnosti i na preporukama stečajnog upravnika, o tome da li da se ide u likvidaciju ili reorganizaciju. U oba ova slučaja stečajni upravnik, koji i sam može zaposliti i druge stručnjake sprovoditi će odluke povjerioca pod nadzorom suda i u skladu sa Zakonom o stečaju.

U suštini zakon predviđa sledeći tok procesa:

1. Nakon što je stečaj pokrenut, obustavljaju se sve naplate povjerilaca, time olakšavajući situaciju preduzeća u poteškoćama i sprečavajući njegovo rasparčavanje.
2. Imenuje se ovlašteni, iskusni stečajni upravnik koji ima zadatak da sačuva stečajnu masu. Stečajni upravnik preuzima prava i odgovornosti rukovodstva i može nastaviti sa radom preduzeća, ako to ne pogoršava finansijsku situaciju dužnika, sve dok povjerioci ne odluče drugačije. Ranije rukovodstvo je zakonski obavezno da saraduje sa stečajnim upravnikom, što sud može narediti.
3. Povjerioci moraju prijaviti svoja potraživanja kod suda u predviđenom roku da bi ostvarili svoja prava. Stečajni upravnik i ostali povjerioci mogu uložiti prigovor na potraživanja, koja se definitivno uređuju u tabeli potraživanja nakon ispitnog ročišta.
4. Stečajni upravnik na ročištu iznosi svoju sveobuhvatnu analizu poslovanja i daje preporuku skupštini povjerilaca da li da se vrši likvidacija ili reorganizacija.
5. Ako povjerioci izglasaju likvidaciju, stečajni upravnik prodaje imovinu i vrši raspodjelu sredstava povjeriocima, koji su grupisani u prioritete redove.
6. Ako povjerioci izglasaju reorganizaciju, stečajni upravnik priprema plan reorganizacije, plan oporavka dužnika, i ako ga prihvate povjerioci i sud on vrši implementaciju tog plana.

Uzroci dovođenja preduzeća u stečaj

Najveće trenutačno ograničenje za stečajeve je političke prirode. Učesnici okruglog stola su razmatrali koji su to uzroci da su doveli preduzeće u stečaj ili likvidaciju. Na osnovu detaljnih analiza i podnesenih stručnih radova došlo se do saznanja da su osnovni uzroci dovođenja preduzeća u stečaj sledeći :

- loše provedena privatizacija,
- veliki neizmireni dugovi,
- uzimanje kredita po nepovoljnim uslovima i zalaganje imovine nekoliko puta vrednije nego što je iznos kredita (hipoteka),
- loše vođena poslovna politika,
- nestručni kadrovi dovedeni za rukovodstvo,
- proizvodi nedovoljne kvalitete,
- pogrešna interpretacija proizvoda,
- vrijednost proizvoda manja od prodajne cijene,
- loš klijent,
- loše pakovanje i obrada tržišta neadekvatna,
- veliki troškovi koje ne mogu pratiti prihodi,
- neprikladno korporativno upravljanje,
- nejasna organizaciona struktura,
- proizvodnja nije vođena sa zahtjevima tržišta,
- preduzeća se nisu na vrijeme marketinški osposobila da mogu svoje proizvode plasirati na tržište
- višak radne snage,
- nedostatak standardnih kvaliteta,

- zastarjela oprema i proizvodi, i
- nedostatak informacija o troškovima.

Učesnici okruglog stola koji je održan u Sarajevu 6 i 7 aprila 2004 god., sa 143 učesnika koji su predstavljali 45 različitih donatorskih projekata koji se bave problematikom razvoja srednjih, malih, preduzeća, konstatovali su napred navedene uzroke.

Lokalni i strani eksperti iz Svjetske Banke SEED-a, EU-a, DFID-a, GTZ-a, Vlade Sjedinjenih država (Ambasade, Ministarstva finansija i USAID-a) rukovodili su radom 12 radnih grupa koje su imale cilj identifikovanje tekućih uzroka i nedostataka koji su doveli mnoga preduzeća u stečaj i likvidaciju.

Posledice dovođenja preduzeća u stečaj

Okrugli stol koji je održan 6 i 7 aprila 2004. god. takođe je pružio značajne podatke o posledicama dovođenja preduzeća u stečaj a to su sledeće posledice.

- napravljeni su loši početni koraci privatizacije preduzeća,
- uništena znatna imovina preduzeća,
- veliki broj radnika ostao je bez posla,
- u besenjeje prodavana je imovina preduzeća,
- kroz datu hipoteku otuđena je značajna i vrijedna imovina preduzeća,
- napravljeni su veliki značajni troškovi poslovanja preduzeća.
- radnicima – zaposlenicima nisu uplaćeni doprinosi po desetak i više godina,
- uništena sva povezana privredna djelatnost itd.

Za vrijeme ovog dvodnevnog događaja učesnici su potvrdili prisustvo posledica i nedostatka navedenim u radnim materijalima, te su uz to identifikovali veliki broj dodatnih posledica dovođenja preduzeća u stečaj.

Moguća rješenja dovedenih preduzeća u stečaj

Učesnici okruglog stola održanog 6 i 7 aprila 2004. god. u Sarajevu koji su predstavili 45 različitih donatorskih projekata koji se bave problematikom razvoja srednjih i malih preduzeća (SME), ukazali su na moguća rješenja za izlazak posrnutih preduzeća u normalno poslovanje.

Lokalni i strani eksperti iz Svjetske Banke SEED-a, EU-a, DFID-a, GTZ-a rukovodili su radom 12 radnih grupa koje su imale za cilj identifikovanje tekućih nedostataka iz oblasti prava, finansija, te oblasti podrške biznisu a koje utiču na rast SME, za vrijeme trajanja radnog stola, međunarodni eksperti su prikazali svoje prijedloge mogućih rješenja dovedenih preduzeća u stečaj.

Tim za analizu mogućih rješenja je prikupio i izanalizirao nalaze sa okruglog stola sa ciljem da modernizuje, provjeri i proširi podatke iz sažetih referata te da ih uključi u konačan izvještaj mogućih rješenja oporavka posrnutih privrednih subjekata. Analize uključuju poglede iznesene od strane učesnika okruglog stola te vrši selekciju nedostataka i preporuka po važnosti prioriteta a koje se baziraju na informacijama koje su pružili sami učesnici seminara.

U mnogim referatima koji su razmatrani u toku održavanja okruglog stola u Sarajevu ponuđena su sledeća rješenja kad je preduzeće u finansijskim poteškoćama i nije sposobno da svoje obaveze blagovremeno izmiruje, stečaj je često najbolje rješenje za izlazak iz ovakve situacije.

Zakonom o stečajnom postupku predviđena su moguća rješenja kroz reorganizaciju preduzeća ili planske prodaje njegove imovine. U postupku reorganizacije preduzeća dolazi do novih investicija, na osnovu čega se sačinjava plan za nastavak proizvodnje i isplatu povjerilaca. Kod prodaje imovine stečajnog dužnika, imovina nesolventnog preduzeća se prodaje od strane stečajnog upravnika iz čega se namiruju povjerioci.

Da bi se validno provela reorganizacija stečajnog dužnika potrebno je sačiniti stečajni plan, kao osnovu reorganizacije stečajnog dužnika (odnosno osnovni akt), što je potpuno novi institut. Stečajnim planom se predviđaju mjere koje se poduzimaju prema stečajnom dužniku, kako bi nastavilo sa poslovanjem i kako bi moglo stići dobit. Stečajnim planom se može predvidjeti niz mjera, kako bi on nastavio sa poslovanjem i kako bi mogao stići dobit.

Stečajnim planom se može predvidjeti niz mjera, koje subjektima postupka reorganizacije stoje na raspolaganju. To su sledeća mjere :

1. Dužnik zadržava pravo upravljanja svojom imovinom,
2. Prenošenje dijela ili cjelokupne imovine stečajnog dužnika na jedno ili više pravnih lica,
3. Spajanje ili pripajanje dužnika sa jednim ili više pravnih lica,
4. prodaja cijele ili djela imovine dužnika, sa ili bez razlučnih prava,
5. Raspodjela dužnikove imovine povjeriocima,
6. Pretvaranje potraživanja u uloge,
7. Slobodno određenje na koji će način biti izmireni povjerioci,
8. Namirenje razlučnih povjerilaca,
9. Smanjenje ili odlaganje isplate potraživanja,
10. Pretvaranje obaveza u kredit,
11. Preuzimanje duga,
12. Uređenje odgovornosti dužnika poslije završetka stečajnog postupka, i
13. izdavanje novih akcija.

Miksanjem navedenih mjera stečajnog plana predložiće se izrađena reorganizacija stečajnog dužnika. Uspjeh predložene reorganizacije zasniva se na sposobnosti predlagača i na sposobnosti njene provedbe.

Primjena novog zakona o stečaju

Novi Zakon o stečaju zasniva se na osnovu tri stupa i to:

1. Predstečajnom postupku,
2. Prethodnom postupku, i
3. Stečajnom postupku.

U odnosu na važeća zakonska rješenja bitnu novinu predstavlja institut predstečajnog postupka, u cilju lakšeg i povoljnijeg izmirenja novčanih obaveza i nastavka poslovanja.

Novim Zakonom o stečaju skraćeni su rokovi za preduzimanje pojedinih radnji u postupku i određene sankcije za stečajne upravnike i druge učesnike u sprovođenju radnji. Takođe, propisuje se i praćenje izvršenja određenih radnji u postupku od strane predsjednika sudova i starješina organa uprave, zavisno od toga da li se radi o sudskim ili upravnim postupcima.

Razlika koja se pojavljuje u novom zakonu u odnosu na važeća zakonska rješenja je davanje u nadležnost Agenciji za posredničke, informatičke i finansijske usluge da sačini listu dužnika koji kasne sa izmirenjem preuzetih novčanih obaveza do 60 dana, objavi na internet stranici Agencije, te preduzimanje drugih radnji u predstojećem i stečajnom postupku kao što je pravo izdavanja prekršajnog naloga.

Novi zakon je u odnosu na važeća zakonska rješenja, pojačao zaštitu prava radnika po osnovu njihovih potraživanja, tako što su 12 zagarantovanih plata u bruto iznosima svrstana u viši isplatni red.

Takođe, u postupku finansijskog i operativnog restrukturiranja potraživanja radnika po osnovu plata su zagarantovana i izuzeta od sporazuma stečajnog dužnika i povjerilaca. Isto tako, preciznije se definišu i povezana lica u stečajnom postupku i mogućnost pobijanja radnji povezanih lica kojima je nanesena šteta stečajnom dužniku i povjeriocima.

Dakle i u postupku unovčenja imovine stečajnog dužnika jasno su određena pravila unovčenja imovine u cilju bržeg i boljeg namirenja povjerilaca u stečajnom postupku, a što nije dosadašnjim zakonom bilo predviđeno.

Procjene uticaja zakona drugih propisa i opštih akata po osnovu novog zakona

Novim Zakonom o stečaju uvedena je jedna novina, a to je predstečajni postupak, u kojem se razrađuje institute predstečajne nagodbe, čime se daje veća mogućnost reorganizaciji odnosno vraćanje u prirodne tokove insolventnom dužniku.

Novo zakonsko rješenje će omogućiti kvalitetniji rad stečajnih upravnika putem uvođenja obaveze kontinuirane edukacije kao i putem pojačanja odgovornosti u radu, posebno kroz institute blagovremenog izvještavanja.

Novo zakonsko rješenje daje bolje i efikasnije mogućnosti za namirenje radnika iz stečajne mase (uvodi se svrstavanje 12 bruto plata u viši isplatni red, a u postojećem zakonskom rješenju je odvojeno 9 neto plata u viši isplatni red, a obavezni doprinosi su svrstani u opšti isplatni red).

Novim zakonom su uvažene preporuke koje su se odnosile i na efikasnost postupka, zašto je posebno odgovoran stečajni sudija kao i predsednik nadležnog suda, a o čemu se redovno obavještava i resorno ministarstvo, što znači da su sve relevantne institucije sistemski uvezane u svrhu praćenja i nadgledavanja hitnosti svih postupaka koji utiču na rješavanje stečaja.

U predloženom postupku omogućeno je nelikvidnom privrednom društvu da zaključi nagodbu sa povjeriocima u

cilju lakšeg i povoljnijeg izmirenja novčanih obaveza. Time bih se izbjegao stečaj privrednog društva i ono bi nastavilo poslovnu djelatnost, a povjerioci bi bili namireni bolje nego u stečajnom postupku koji dugo traje i puno košta.

ZAKLJUČAK

Nema sumnje da je Zakon o stečajnom postupku donio mnoga pozitivna rješenja u odnosu na ranije zakonodavstvo. Cilj ovih rješenja je bolja zaštita povjerilaca i uvođenja reda u privredni život zemlje uklanjanjem iz privrednog života firmi koje su nesposobne za privređivanje. Organ sa širim djelokrugom rada je stečajni upravnik. Od sposobnosti i umijeća stečajnog upravnika u najvećoj mjeri zavisi uspješno provođenje stečajnog postupka, uspješno unovčenje imovine preduzeća i namirenje povjerilaca.

U svome radu organi stečajnog postupka se moraju striktno pridržavati ovlaštenja koja proizlaze iz Zakona o stečajnom postupku. Uspješnost stečajnog postupka zavisi od efikasnog vođenja postupka od strane stečajnog sudije, kvalitetnog rada stečajnog upravnika, kvalitetnih odluka Skupštine i Odbora povjerilaca i kontrole rada stečajnog upravnika od strane ovih organa i stečajnog sudije, kao i sveukupne saradnje i koordinacije rada organa stečajnog postupka koju vrši stečajni sudija.

U predstečajnom postupku omogućeno je nelikvidnom privrednom društvu da zaključi nagodbu sa povjeriocima u cilju lakšeg i povoljnijeg izmirenja novčanih obaveza.

Čime se izbjegava stečaj privrednog društva i ono bi nastavilo poslovnu djelatnost, a povjerioci bi bili namireni bolje nego u stečajnom postupku koji dugo traje i puno košta.

Novi Zakon o stečaju propisuje i nalaže APIF-u da pokreće prekršajne postupke protiv stečajnog dužnika, odnosno organa ovlaštenog za zastupanje stečajnog dužnika, ako blagovremeno pokrene stečajni postupak.

Na kraju treba reći da stečajni postupak nije karakterističan samo za mala i srednja preduzeća. Čak i najveća preduzeća u najrazvijenijim zemljama nisu pošteđena tog postupka. Najveći dio stečaja se otvara upravo u zemljama koje su privredno i finansijski najrazvijenije u svijetu.

LITERATURA

- Čolović, Milijević. (2004). Stečajni postupak, Banja Luka.
 Čolović. (2003). Stečaj i prinudno poravnanje sa elementima inostranosti, Beograd.
 Dika, B. (1998). Insolventijsko pravo, Zagreb.
 Dika, B., i dr. (2001). Novosti u stečajnom pravu, Zagreb.
 Eraković. (1997). Stečajni zakon s komentarom, Zagreb.
 Milijević. (2006). Stečajni upravnik, Jahorina.
 Slijepčević. (2006). Reorganizacija stečajnog dužnika, Niš.
 Velimirović. (2004). Stečajno pravo, Novi Sad.

Implementation of Bankruptcy in Business Entities With an Overview of the Role of Marketing

Dušan Kovačević

Prof. dr. sc. Dušan Kovačević, UNBL - the Independent University of Banja Luka, the "PRIMUS" College Gradiška, Kozarska Dubica, Bosnia and Herzegovina, dr. sc. kovacevicdusan@gmail.com

Abstract: Solution of the problem of unemployment is one of the biggest challenges all national economies are facing. The event of bankruptcy and its reorganization, just like the development of the Services have therefore been frequently linked with the creation of new jobs, being the best way to absorb surplus manpower and the problem of the fallen company. Significant successes in overcoming the problems of fallen companies have lately been achieved through bankruptcy and development of Services, mitigating many consequences of poor privatization and the consequences of war recessions and encouraging any economic recovery. The challenges of „timely bankruptcy and a service company“ and „service economy“ are growing in number owing to the great importance of adequate bankruptcy implementation and the importance of legal services as well as its strong participation in developed countries' economy. The economic activity of a company determines the nature of the people's way of living as well as the basis for measuring the standard of living and earning. The use of industrial business models for managing service-based corporations creates as little influence as the use of the farm model for company management. The activities related to the application of knowledge, application of valid legal regulations, innovation and technology appear for the sake of fulfilment of social and private goals.

Key words: Reorganization, liquidation, service economy, economic recovery, bankruptcy, service, marketing.